

แนวทางพระพุทธศาสนาแนวทางการสร้างสันติภาพโลก
BUDDHIST GUIDELINES, GUIDELINES FOR CREATING PEACE OF WORD

อภิวัฒน์ รุ่งเกรียงสิทธิ์

Apiwat Rungkriangsit

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Northeastern University

E-mail: pingkhonkaen@gmail.com

วันที่รับบทความ: 1 ตุลาคม 2566; วันแก้ไขบทความ: 25 ตุลาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 27 ตุลาคม 2566

Received: October 1, 2023; Revised: October 25, 2023; Accepted: October 27, 2023

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติ พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้นำในการสร้างสันติภาพ ทั้งภายนอกและภายในทรงเพียรพยายามออกจาริกเทศนาและฝึกสอนคนให้สร้างสันติภายในจิตใจ เพราะเมื่อคนมีสันติภายใน นอกจากตนเองจะมีความสุขเองแล้ว ก็จะไม่เป็นผู้รุกรานเบียดเบียนก่อให้เกิดความขัดแย้งและสงครามภายนอก แต่จะเป็นผู้เสริมสร้างสันติสุขให้แผ่ขยายออกไป และทรงแนะนำให้คนรักษาสันติภายนอก ด้วยการปฏิบัติถูกต้องในการอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดี ไม่เบียดเบียนกัน แต่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ทรงส่งเสริมสงครามไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ ในทางพระวินัย ได้ทรงบัญญัติไม่ให้พระภิกษุเข้าไปเกี่ยวข้องกับการสงคราม แม้แต่จะไปดูกระบวนทัพที่เขายกไปเพื่อจะทำสงครามกันก็ไม่ได้ สิ่งที่พระภิกษุจะยุ่งเกี่ยวได้ก็คือ การกระทำในทางสันติที่จะเจริญงอกงามในสันติสุข

คำสำคัญ: แนวทางพระพุทธศาสนา, การสร้างสันติภาพ, โลก

Abstract

Buddhism is a religion of peace. The Buddha is a leader in creating peace. Both externally and internally, His Majesty was diligent in preaching and training people to create inner peace. Because when people have inner peace, besides themselves they will also be happy. They will not be invaders and cause external conflicts and wars. but will be the one

who strengthens and spreads peace and advised people to maintain peace outside By practicing correctly in living together have a good relationship Don't disturb each other. But helping each other He does not promote war in any form in the discipline. He decreed that monks should not be involved in war. I couldn't even go and see the formation of the troops that they had sent to wage war. What the monks can interfere with is Peaceful actions that will flourish in peace.

Keywords: Buddhism guidelines, peacebuilding, world

บทนำ

สภาพปัญหาในสังคมไทยมีความขัดแย้ง มากมายที่เกิดขึ้นกับบุคคล 2 คนหรือมากกว่า และแสดงพฤติกรรมเปิดเผยออกมาอย่างแตกต่างกัน สถานการณ์เหล่านั้นซึ่งทำให้ความขัดแย้งกันเองและอยากเอาชนะฝ่ายตรงข้ามหรือทำให้ตรงข้ามไม่พอใจ สูญเสียหรือถูกกดดันจากตนเองหรือจากกลุ่มที่เหนือกว่าหรือเอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่ง และทำสถานการณ์เกิดความตึงเครียดเพราะไม่เห็นด้วยหรือไม่ยินยอม และอาจมีการทำให้เกิดความรุนแรง ต่ออีกฝ่ายและนำสู่ความรุนแรงพยาบาทหรือความอาฆาตหรือบ้างเหตุนำไปสู่อาชญากรรมหรือฆาตกรรมมักเกิดในสังคมปัจจุบันและส่งผลกระทบต่อสันติสุขสังคมไม่ว่าสังคมใดก็ตามก็มักมีความขัดแย้งความและการบูลลี่คนอื่น เป็นการทำให้สังคมดูแย่ลงและเป็นสิ่งที่เลวร้ายต่อสังคม และมีคำวิภาควิจารทางสังคมออนไลน์สื่ออื่นๆ เป็นผลดีผลเสียต่อผู้กระทำและโดนกระทำ (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), (2540)

สันติภาพคือ สภาวะแห่งความเงียบหรือการไม่โต้เถียงกันอย่างรุนแรง สันติภาพคือการยุติแห่งความขัดแย้งหรือการใช้เหตุผลพูดคุยอย่างสุภาพ สันติภาพสามารถนำมาใช้อธิบายความสัมพันธ์ของผู้คนที่มีความเคารพกัน ทำให้เกิดความสงบไม่เกิดรุนแรงหรือทำร้ายซึ่งกันและกันเกิดความผาสุก และเครพเหตุและผลของผู้อื่นและให้ความสุขในสังคมอย่างมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าการนิยามความหมายของสันติภาพจากตัวอย่างทั้งสองนั้นเป็นการนิยามความหมายของสันติภาพหรือ peace ในระดับภายนอกสถานการณ์ของสังคมหรือโลกซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายนอกตัวเราและเป็นปรากฏการณ์ที่เราสามารถมองเห็นหรือรับรู้ได้ แต่เมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้งถึงความหมายของคำว่าสันติภาพ โดยเฉพาะเมืองฝรั่งเขาพูดถึงคำว่า สันติภาพเขามองไปที่สภาพที่คนไม่รบกัน คือ ไม่มีสงคราม แต่ถ้ามองให้ลึกซึ้งลงไป สันติภาพไม่ใช่แค่นั้น และเมื่อพัฒนาคนด้วยการศึกษาที่ถูกต้องแล้ว จะเกิดสันติภายในตนเองแล้วก็สร้างสันติให้เกิดขึ้นในโลกเกิดขึ้นได้ต้องเริ่มจากภายในตัวมนุษย์ก่อนแล้วจึงขยายออกไปสู่ในระดับโลก (พระนราศักดิ์ วรรธโม (ธรรมศรีใจ), 2553)

ความสำคัญของบทความนี้ เพื่อให้รู้สันติหรือการระงับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมเพื่อระงับเหตุอันรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมระงับเหตุร้ายแรงที่เกิดขึ้น วัตถุประสงค์ของบทความวิชาการนี้คือ การสร้างสันติภาพตามแนวพระพุทธศาสนา และทั้งนี้เพราะมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ไม่ว่าจะเป็สังคมระดับใดก็ตามตั้งแต่สองคนขึ้นไปจนถึงระดับโลก ด้วยเหตุนี้การที่สังคมใดสังคมหนึ่งจะมีความสงบสุขขึ้นก็ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการเป็นตัวกำหนดเช่นวิถีประชา จารีต ประเพณี และกฎหมาย แต่สิ่งเหล่านี้ถือเป็นเพียงแนวทางหรือ

กติกาก็จะทำให้สังคมมีสันติภาพได้ในระดับหนึ่ง และจากความหมายของสันติภาพในมุมมองของพระพุทธศาสนานั้นชี้ให้เห็นว่าสันติภาพต้องเริ่มจากจิตใจของตนเอง

เนื้อหา

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิต ราชบัณฑิต, 2554 ได้กล่าวคำว่า สันติหรือสันติภาพ หมายถึง ความสงบ ความหมายของสันติภาพที่ให้ไว้โดยราชบัณฑิตนี้เป็นความหมายในเชิงลบ เพราะเมื่อพูดว่า “สงบ” ย่อมบ่งชี้ว่าสงบจากสิ่งที่ไม่พึงประสงค์คือ ปราศจากสิ่งที่ตรงข้ามกับสันติภาพ เช่น เมื่อพูดว่าทะเลสงบ ย่อมหมายถึง สงบจากคลื่น ดังนั้น เมื่อกล่าวว่าสันติภาพ คือ ความสงบ ย่อมหมายถึงสงบจากสิ่งที่ไม่ใช่สันติภาพ

รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์ (2545) นอกจากความหมายในเชิงลบนี้แล้วยังมีความหมายในเชิงบวกด้วย คือหมายถึง ความสุข เมื่อนำความหมายเชิงลบและเชิงบวกของสันติภาพมารวมเข้าด้วยกันทำให้ได้ความหมายของสันติภาพใหม่คือความสงบสุข

Oxford Advanced Learner's Dictionary (2005) ให้ความหมายไว้ 3 นัย ได้แก่ 1) สันติภาพ หมายถึง สถานการณ์ หรือช่วงเวลาในประเทศหรือพื้นที่หนึ่ง ๆ ไม่มีสงครามหรือความรุนแรง (a situation or a period of time in which there is no war or violence in a country or an area) 2) ภาวะแห่งความสงบเงียบ (the state of being calm or quiet) และ 3) ภาวะแห่งการดำรงชีวิตอย่างมีมิตรภาพโดยปราศจากข้อโต้แย้ง (the state of living in friendship with somebody without arguing)

นนทวัฒน์ ฉัตตอุทัย (2548) ให้ทัศนะว่า “สันติภาพ” หรือ “Peace” น่าจะมีความหมายกว้างกว่าการพูดถึงแค่ภาวะที่ไร้ซึ่งความปั่นป่วน รุนแรงและสงคราม โดยเสนอว่า “Peace” น่าจะหมายถึง สภาวะของสังคมที่เปี่ยมไปด้วยความยุติธรรม ดังนั้น ในสังคมที่ดูสุข สงบ ราบเรียบ ทว่ากลับแฝงไว้ด้วยกลไกและโครงสร้างที่กดขี่บังคับผู้คนกลุ่มหนึ่งโดยคนอีกกลุ่มหนึ่ง ภายใต้เงื่อนไขเช่นนี้จึงมีอาจกล่าวได้ว่าสังคมนั้นมี “Peace” หรือสันติภาพอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงมี เสียงเรียกร้องจากนักคิดบางกลุ่ม ให้เราสลัดทิ้งความคิดเรื่องสันติภาพหนึ่งเดียว (One Peace) และหันมาสนับสนุนความคิดเรื่องสันติภาพที่หลากหลายบนฐานคิดที่ว่าไม่มีหนทางเดียวใด ๆ ที่จะนิยาม “Peace” ได้อย่างถูกต้อง แต่ “Peace” ควรจะต้องได้รับพิจารณาในลักษณะของมโนทัศน์ที่แตกต่าง หลากหลายมากกว่า นอกจากนี้นักคิดในกลุ่มดังกล่าวยังได้วิพากษ์ความคิดเรื่อง “Peace” ในฐานะของความหวังหรือเป้าหมายที่จะเกิดขึ้นในขั้นท้ายสุดว่า “Peace” ไม่ควรจะต้องมีลักษณะเช่นนั้น ทว่า “Peace” น่าจะเป็นสิ่งที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นอยู่ตลอดเวลาจากผู้คนและปฏิบัติการเล็ก ๆ ยิบย่อย จนมากมายมหาศาลในชีวิตประจำวัน สิ่งนี้น่าจะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องมากกว่า และด้วยวิธีการมอง “Peace” เช่นนี้ จึงทำให้ “Peace” มีลักษณะเป็นสิ่งที่แผ่ซ่านเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุดแทนที่จะเป็นสภาวะหนึ่งหรืออุดมคติที่เมื่อบรรลุถึงก็หยุดและจบสิ้นลง

อรปรียา วสุมหันต์ (2553) กล่าวว่า สันติภาพมี 2 ลักษณะ “สันติภาพในเชิงทวี” คือ 1. สันติภาพ เชิงลบ (Negative Peace) หมายถึงสันติภาพที่ปราศจากสงครามและ ความรุนแรงทางตรง เช่นการท าร้ายร่างกายหรือการทำสงคราม เป็นต้น 2. สันติภาพเชิงบวก (Positive Peace) หมายถึงสันติภาพที่เต็มไปด้วย

สันติสุขของบุคคล สังคมและโลกอุดมไปด้วยปัจจัย 4 อยู่รวมอย่างสงบมีความสุขมีเสรีภาพเคารพในสิทธิผู้อื่น ไม่ เบียดเบียนกัน ส่วนความหมายของสันติภาพในเชิงทวิภาวะประกอบด้วย 1. สันติภาพภายใน หมายถึง สภาวะที่จิตหลุดพ้นจากพันธนาการของกิเลสหรือจากการ ครอบงำของสิ่งต่าง ๆ อันเป็นสภาพจิตที่ไร้ความขัดแย้งความรุนแรงทุกชนิด ซึ่งพุทธศาสนาเรียกภาวะ นี้ว่า “นิพพาน” 2. สันติภาพภายนอก หมายถึง สภาวะที่บุคคล สังคมและโลกไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกันมีความรักความสามัคคี มีเสรีภาพและเคารพในสิทธิมนุษยชน

กล่าวโดยสรุป สันติภาพ คือ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สงบสุข ท่ามกลางความขัดแย้งในสังคม โดยทุกคนในสังคมจะต้องสมานสามัคคีกัน เพราะสังคมย่อมมีความขัดแย้งกันในทุกสังคม ทุกชนชั้น ฉะนั้นทุกคนจะต้องพึงระลึกว่าไม่ควรเบียดเบียน และไม่ทำให้คนอื่นในสังคมต้องเดือดร้อนเพราะการกระทำของตนเอง หากว่าทุกคนในสังคมขาดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ความสงบสุขจะไม่เกิดขึ้นในชุมชน สังคมและประชาคมโลก

สรุป

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติ พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้นำในการสร้างสันติภาพ ทั้งภายนอกและภายใน ทรงเพียรพยายามออกจาริกเทศนาและฝึกสอนคนให้สร้างสันติภายในจิตใจ เพราะเมื่อคนมีสันติภายใน นอกจากตนเองจะมีความสุขเองแล้ว ก็จะไม่เป็นผู้รุกรานเบียดเบียนก่อให้เกิดความขัดแย้งและสงครามภายนอก แต่จะเป็นผู้เสริมสร้างสันติสุขให้แก่ขยายออกไป และทรงแนะนำให้คนรักษาสันติภายนอก ด้วยการปฏิบัติถูกต้องในการอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดี ไม่เบียดเบียนกัน แต่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ทรงส่งเสริมสงครามไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ ในทางพระวินัย ได้ทรงบัญญัติไม่ให้พระภิกษุเข้าไปเกี่ยวข้องกับการสงคราม แม้แต่จะไปดูกระบวนทัพที่เขายกไปเพื่อจะทำสงครามกันก็ได้ สิ่งที่พระภิกษุจะยุ่งเกี่ยวได้ ก็คือ การกระทำในทางสันติ เมื่อชนต่างชาติต่างเผ่าจะทำสงครามกัน ถ้าอยู่ในวิสัย พระพุทธเจ้าจะทรงป้องกันยับยั้งไม่ให้เกิดสงครามนั้น ดังกรณีความขัดแย้งระหว่างชนเผ่าศากยกับโกถิยะเป็นต้น ทรงสั่งสอนแนะนำให้ทุกคนมองเห็นและเคารพในคุณค่าของชีวิต ให้เปิดโอกาสแก่ชีวิตทุกชีวิตที่จะเจริญงอกงามในสันติสุข

เอกสารอ้างอิง

- นนทวัฒน์ ฉัตตอทัย. (2548). สงครามและสันติภาพ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2540). การศึกษาเพื่อสันติภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระนราศักดิ์ วรธมฺโม (ธรรมศรีใจ). (2553). การวิเคราะห์แนวคิดและวิธีการสร้างสันติภาพของท่าน ดิษ นัท ฮันท วารสารปณิธาน 18 (2), 234-334.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.
- รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์. (2545). สันติศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรปรียา วสุมณฑ์. (2553). “พุทธวิธีจัดการความความขัดแย้งในทัศนะของพระไพศาล วิสาโล”,

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Oxford: Pergamon Press. Horst, M. (2005). Learning L2 vocabulary through extensive reading: A measurement study. *The Canadian Modern Language Review*.